

پرورش نگرش علمی در دانش آموزان دوره‌ی ابتدایی

(کنجکاوی، خلاقیت، تفکر انتقادی)

مؤلفان:

دکتر محبوبه عارفی

عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی

فرشیده فتحی هفشجانی

کارشناس برنامه‌ریزی درسی

۱۳۹۱

سرشناسه: فتحی هفشجانی، فرشیده، ۱۳۵۸-

عنوان و نام پدیدآور: پرورش نگرش علمی در دانش آموزان دوره‌ی ابتدایی (کنجکاوی، خلاقیت، تفکر انتقادی) // مولفان فرشیده فتحی هفشجانی، محبوبه عارفی.

مشخصات نشر: شیراز: همارا، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری: ۱۶۰ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۸۲۲-۰۲-۰

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: آموزش ابتدایی -- هدف‌ها و نقش‌ها

شناسه افزوده: عارفی، محبوبه، ۱۳۴۳ -

رده بندی کنگره: ۱۳۹۱ ۴پ ۱۳۹۱/ع ۲ LB۱۵۵۵

رده بندی دیویی: ۳۷۲/۰۱۱

شماره کتابشناسی ملی: ۲۹۱۴۳۱۴

شیراز، فلکه گاز، رویروی دبستان ۱۷ شهرپور، ساختمان ملیکا.

طبقه اول، مؤسسه‌ی فرهنگی انتشاراتی همارا

www.hamaralib.ir ۰۹۱۷۲۱۱۱۷۸ - ۰۷۱۱-۲۲۸۷۶۹۳

نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۱

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۸۲۲-۰۲-۰

ناظر چاپ: مریم رهبر طرح جلد: لادن دانایی

صفحه آرای: نشر همارا ویراستار: عزت السادات مطهری

چاپ: چاپخانه مهر

قیمت: ۷۰۰۰۰ ریال

Printed in the Islamic Republic of Iran-Shiraz

© حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۹
اهمیت آموزش و پرورش دوره‌ی ابتدایی.....	۱۱
اصول تربیت در دوره‌ی سوم کودکی.....	۱۷
چهار اصل کلی و زیربنایی برنامه‌ی درسی دوره‌ی ابتدایی.....	۱۷
روش‌های آموزش و پرورش دوره‌ی ابتدایی.....	۱۹
اهمیت روش تدریس معلم.....	۲۳
عوامل مؤثر در تدریس.....	۲۴
اهمیت پرورش نگرش علمی.....	۲۷
نیاز به محرک، کاوش و کنجکاوی.....	۳۷
اساس فیزیولوژیکی کنجکاوی از نظر برلین.....	۴۴
چرا کنجکاوی مهم است و چطور آن را پرورش دهیم؟.....	۴۷
جلوه‌های کنجکاوی دانش‌آموزان در علم.....	۵۰
استراتژی‌های طراحی آموزشی و تقویت کنجکاوی.....	۵۳
واکنش معلم‌ها به کنجکاوی.....	۵۶
اهمیت پرسشگری در پرورش کنجکاوی.....	۵۸
عناصر محرک در کنجکاوی.....	۶۰
ویژگی‌های افراد کنجکاو.....	۶۰
استراتژی‌های طراحی آموزشی برای تقویت کنجکاوی.....	۶۲

۶۳.....	خلاقیت چیست؟
۷۵.....	تخیل و خلاقیت
۷۹.....	ویژگی‌های افراد خلاق از نظر لیمن
۷۹.....	شاخص‌های خلاقیت از نظر تورانس
۸۰.....	اصول پروورش خلاقیت از نظر تورانس
۸۱.....	ویژگی‌های شناختی افراد خلاق از نظر استارکو
۸۱.....	نقش مدرسه و معلم در پروورش خلاقیت
۹۰.....	تفکر انتقادی و ارزش نقدی
۱۰۴.....	تفکر انتقادی و قدرت تصمیم‌گیری
۱۰۵.....	مراحل تفکر انتقادی
۱۰۷.....	رشد تفکر انتقادی
۱۲۱.....	موانع تفکر انتقادی
۱۲۱.....	ویژگی‌های تفکر انتقادی
۱۲۷.....	مهارت‌های تفکر انتقادی از نظر بیر
۱۲۷.....	گرایش‌های تفکر انتقادی از دیدگاه انیس
۱۲۸.....	ارزشیابی تفکر انتقادی
۱۳۰.....	چگونه کمک کنیم تا دانش‌آموزان قدرت استدلال پیدا کنند؟
۱۳۷.....	به کودکان بیاموزید درباره‌ی هر چیزی که می‌شنوند یا می‌بینند چهار سوال طرح کنند
۱۳۸.....	کودکان را یاری کنیم تا انتقادی و خلاق فکر کنند
۱۳۹.....	ویژگی مدرسه‌ای که به عقاید دانش‌آموزان اهمیت می‌دهند

مقدمه

از اهداف کلی آموزش و پرورش کودکان تقویت حس کنجکاوی، ابتکار، نوآوری و اکتشاف، رشد و پرورش قوه‌ی تفکر و دست یافتن به بینش صحیح است. باید روشی به کار گرفت تا بر آن اساس قدرت درک و تجزیه و تحلیل آنان رشد و توسعه یابد. اگر قرار است دانش‌آموزان شهروندان مفید آینده باشند، باید از بینش علمی و اندیشه‌ای آزاد، خلاق و نقاد برخوردار گردند. برنامه‌های مدارس هم باید تأکید خود را بر روشهایی متمرکز کنند که دانش‌آموزان در کنار دریافت اطلاعات، قابلیت چگونه آموختن را نیز بیاموزند. ژان ژاک روسو اندیشمند فرانسوی قرن ۳ و ۷ میلادی هدف از تعلیم و تربیت کودکان را حفظ طبیعت پاک و آزاد کودکان در برابر فساد و ناهنجاریهای اجتماعی می‌داند. او معتقد است تربیت باید در عین حالی که موجب رشد و نمو کودک می‌شود، صفا و پاکی سرشت کودک را که ذاتی اوست از بین نبرد. بر همین اساس عالم کودکی را متفاوت از عالم بزرگسالی می‌داند و معتقد است آموزش و تربیت در دوران کودکی بسیار حساس و ظریف است. او کودک را یک بزرگسال کوچک اندام نمی‌شناسد و معتقد است کودک طبیعت مخصوص به خود را داراست لذا باید تربیت و آموزش او نیز مطابق طبیعت و سرشت او طرح‌ریزی و برنامه‌ریزی شود. چنانکه مولانا جلال الدین محمد بلخی عارف شهیر نیز می‌گوید: "چونکه با کودک سروکارت فتاد هم زبان کودکی باید گشاد" آموزه‌های دینی ما نیز به وفور بر حساسیت تعلیم و تربیت در این دوره‌ی زندگی تأکید کرده‌اند. پیامبر اسلام (ص) فرموده است: «كِرْمُوا أَوْلَادَكُمْ وَ أَحْسِنُوا أَدَابَهُمْ يُفْزِلْكُمْ» فرزندان خود را گرامی بدارید و آنها را نیکو تربیت کنید تا خدا شما را بیامرزد.

پرورش صحیح قابلیت‌های دوران کودکی در هر جامعه می‌تواند منجر به داشتن نسلی سالم، اندیشمند و مفید گردد. آموزش و پرورش صحیح عامل موثر تعالی و رشد عقلانی، اجتماعی، عاطفی و جسمانی و شکل‌گیری شخصیت قدرتمند در کودکان است. این کتاب

با دغدغه پرورش قابلیت‌ها و نگرش علمی در کودکان تدوین شده است. نخست اهمیت آموزش و پرورش دوران کودکی و اصول زیربنایی این دوره و سپس اهمیت و نقش روش‌های آموزش در رشد نگرش علمی و در نهایت راهبردها و عناصر محرک در کنجکاوی، خلاقیت و تفکر انتقادی در کودکان مورد بحث قرار گرفته است. این کتاب می‌تواند مورد استفاده مدیران، آموزگاران، والدین و همه کسانی باشد که دغدغه آموزش و پرورش کودکان را دارند و به حساسیت این دوران و اثرگذاری آن بر مراحل بعدی زندگی واقف هستند. مطالب این کتاب نتیجه توسعه مطالعاتی است که در راستای تدوین پایان‌نامه کارشناسی ارشد خانم فرشیده فتحی هفشجانی انجام شده است و جا دارد که از زحمات جناب آقای دکتر کورش فتحی واجارگاه، استاد مشاور پایان‌نامه نیز در این رابطه تشکر و قدردانی گردد.